

FOLKETINGETS EU-OPLYSNING

Christiansborg
1240 København K
telefon 3337 3337
euopl@folketinget.dk
www.eu-oplysningen.dk

JANUAR 2012

EU's landbrugspolitik

På vej mod en ny kontrakt mellem Europa og de europæiske landmænd

Mere end 40 % af EU's budget går til landbrugspolitik. Det svarer til over 400 milliarder danske kroner om året. Medlemmerne af Europa-Parlamentet og EU's Ministerråd skal kæmpe om disse penge, når Danmark har formandskabet for EU i første halvår af 2012.

Udgangspunktet for forhandlingerne er en række forslag til en reform af EU's landbrugspolitik, som Europa-Kommissionen fremsatte i oktober 2011. Kommissionen forklarer, at forslagene er et skridt på vej mod en mere retfærdig landbrugspolitik, som tager hensyn til miljøet og klimaet. Kritikere mener omvendt, at forslagene ligner den klassiske landbrugspolitik.

Hvorfor har EU en fælles landbrugspolitik?

Landbrugspolitik var et af de første områder, medlemmerne af EU valgte at samarbejde om. Under Anden Verdenskrig var der mangel på fødevarer i Europa, og det var usikkert at være afhængig af produktion fra andre lande. Efter

krigens ødelæggelser ønskede flere europæiske regeringsledere derfor, at deres lande kunne forsyne sig selv med fødevarer.

I starten af 1960'erne besluttede de seks lande, som var medlemmer af EU, derfor, at europæiske landbrugsvarer skulle have forret frem for varer fra tredjelande. Udertil oprettede man en toldbarriere. Indadtil et fælles EU-marked, hvor politikere bestemte priserne på landbrugsvarer. Ved selv at styre markedet ville man sikre befolkningen et tilstrækkeligt europæisk udbud af forskellige fødevarer til rimelige priser.

Prisstøtte skulle desuden tiltrække arbejdskraft til landbrugssektoren, da landmændenes lønninger typisk var lave sammenlignet med lønninger i andre sektorer.

Udvikling eller afvikling?

Nogle kritikere mener, at EU's landbrugspolitik helt har udspillet sin rolle.

EU'S FÆLLES LANDBRUGSPOLITIK

EU's fælles landbrugspolitik skrives ind i EØF-traktaten i 1958. Her fremgår det, at landbrugspolitikken skal:

- forøge landbrugets produktivitet
- sikre landbrugsbefolkningen en rimelig levestandard
- stabilisere markederne
- sikre forsyningerne
- sikre forbrugerne rimelige priser på landbrugsvarer

"SMØRBJERGE" OG "VINSØER"

Flere økonomer advarede oprindeligt mod, at faste priser på landbrugsvarer ville medføre overproduktion. Ny teknologi vil således gøre det muligt for landmænd at producere større og større mængder for de samme omkostninger.

Dette argument har været svært at feje af forhandlingsbordet, da EU's landmænd i perioder har produceret meget mere end borgerne ville købe. EU har derfor tidligere opkøbt flere hundrede tusinde ton mad, som har været i overskud. Kritikere har talt om "smørbjerg" og "vinsøer".

VIGTIGE REFORMER AF DEN FÆLLES LANDBRUGSPOLITIK**1992: Mac Sharry-reformen**

Priserne på europæiske landbrugsvarer sættes ned og landmændene begynder at modtage direkte støtte. Støtten afhænger af, hvad landmændene producerer.

1999: Agenda 2000

Priserne på landbrugsvarer sænkes igen. Med udsigten til optagelsen af ti nye medlemslande fra øst, som har mange beskæftiget i landbrugssektoren, frygter man en eksplosion i udgifterne til landbrugsstøtten. Der oprettes en ny politik for udvikling af Europas landdistrikter med større fokus på miljøhensyn.

2003: Kommissionens midtvejs-evaluering af landbrugsprogrammet fra 2000-2006

I 2003 begynder den hidtil mest omfattende reform af den fælles landbrugs politik. Landmændene begynder gradvist at modtage støtte efter størrelsen på deres landbrugsareal og ikke efter, hvilke varer de producerer. Den direkte støtte gøres mere afhængig af en række kriterier vedrørende miljø, offentlig sundhed, dyrevelfærd osv. Der overføres også flere penge fra direkte landbrugsstøtte til landdistriktsudvikling.

2008: Sundhedstjekket

De tidligere års reformer fortsættes. Sundhedstjekket medfører øget liberalisering af den direkte landbrugsstøtte. Der overføres endnu en gang flere penge fra den direkte landbrugsstøtte til at udvikle landdistrikterne.

EU's landbrugskommissær, Dacian Ciolos, forsøger at skaffe bred opbakning til sin reformpakke.

Målet fra efterkrigstiden om, at Europas landbrug skulle være i stand til selv at forsyne de europæiske befolkninger, er for længst opnået. Til tider er landbruget endda for selvforsynende, lyder kritikken, med henvisning til perioderne, hvor europæiske landmænd har produceret betydeligt mere, end markedet kunne bære.

Der er gennemført en række reformer af den fælles landbrugs politik siden 1980'erne. Ikke meget tyder imidlertid på, at der er opbakning til en afvikling af landbrugsstøtten i EU. Landbrugs politikken nyder stor opbakning i Ministerrådet. Og i Europa-Parlamentet har medlemmerne vedtaget en rapport om, at landbrugsbudgettet som minimum skal fastholdes på samme niveau.

Ny "grøn" kontrakt mellem Europa og de europæiske landmænd

"Den fælles landbrugs politik mangler opbakning i de europæiske befolkninger" udtalte EU's landbrugskommissær, Dacian Ciolos, da han præsenterede Kommissionens første tanker om landbrugsreformen for Europa-Parlamentet tilbage i oktober 2010. Mens det ikke tyder på, at landbrugs politikken er under afvikling, erkender Kommissionen, at der er behov for, at politikken forandres.

Borgerne skal føle, at EU's landbrugs politik ikke kun tilgodeser Europas landmænd, men også dem selv i deres roller som forbrugere og skatteydere. Med det mål for øje præsenterede Kommissionen sin pakke af forslag til EU's fælles

landbrugs politik efter 2013 under overskriften "En ny kontrakt mellem Europa og landmænd". Kommissionen fremhæver særligt, at reformen vil gøre europæisk landbrug mere miljø- og klimavenligt. Det skal ske gennem tre "grønne krav", som landbrug skal leve op til for at få fuldt udbytte af landbrugsstøtten.

På vagt mod agurkekriser

Blandt de øvrige forslag fra Europa-Kommissionen er en ny klausul, der gør det muligt for Kommissionen at gribe hurtigt ind, når priserne på fødevarer falder så meget, at små landbrug i Europa bliver udkonkurreret og ikke kan sælge deres produkter.

EU har allerede i dag flere muligheder for at stabilisere markedet, når priserne falder. I vanskelige perioder kan EU opkøbe overskydende produktion eller give tilskud til, at visse fødevarer kan oplagres privat. Kommissionen ønsker dog et stærkere sikkerhedsnet for akutte kriser, som eksempelvis da spanske agurkeavlere i foråret 2011 ikke kunne sælge deres agurker, fordi forbrugerne frygtede, at de indeholdt farlige bakterier.

Risikostyring er dog et område, som det tidligere har været vanskeligt at nå til enighed om, når reformer af den fælles landbrugs politik har skullet forhandles.

Svært kompromis

Når Danmark overtager EU-formandskabet fra 1. januar 2012, vil reformen af den fælles landbrugs politik være under forhandling. EU har nu 27 medlemslande, og Europa-Parlamentet skal for første gang stemme for reformen før, at den kan vedtages. Det står i Lissabon-traktaten fra 2009.

Der er et hav af interesser på spil i Europa-Parlamentet og i Ministerrådet. Selvom forslaget fra Kommissionen viser et signal om, hvilken retning reformen vil gå, er der derfor langt til mål.

Hvad ønsker EU's medlemslande af reformen?

I Ministerrådet skal medlemslandenes landbrugsministre forsøge at nå til enighed, først med hinanden, derefter med Europa-Parlamentet. I Rådet er de nationale interesser endnu tydeligere end i Europa-Parlamentet. Nedenstående er nogle bud på, hvilke interesser som kan forventes at komme i spil.

De "konservative" medlemslande

Flertallet af EU's medlemslande kan betegnes som "konservative", fordi de typisk kun ønsker mindre justeringer af den fælles landbrugs politik. Flere af disse lande har landbrugssektorer, som er afhængige af støtten fra EU. Som afslutning på Ungarns EU-formandskab i foråret 2011

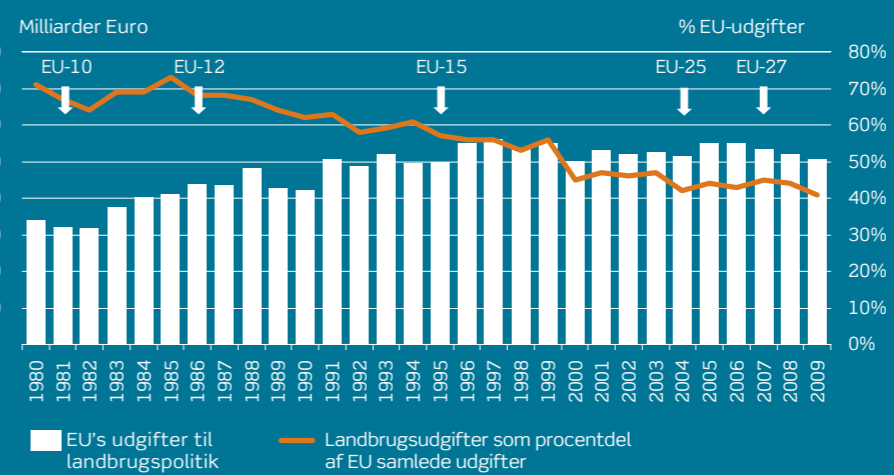
HVAD BRUGES PENGENE PÅ?

EU's landbrugsbudget er på over 400 milliarder danske kroner om året eller lidt over 2 kroner om dagen pr. EU-borger. Men hvad bruges pengene på?

Mere end 70 procent af EU's landbrugsbudget bruges på direkte støtte til landmænd. Man kan modtage støtte fra EU-Kommissionen til sit landbrug, hvis man opfylder en række kriterier vedrørende miljø, offentlig sundhed, dyrevelfærd osv. (såkaldt krydsoverensstemmelse). Hvor meget, man modtager i EU-støtte som landmand, afhænger først og fremmest af størrelsen på ens landbrugsareal.

Ca. 8 % af landbrugsbudgettet anvendes til målrettet markedsstøtte. Det skyldes, at markedspriserne nogle gange svinger så langt ned, at små europæiske landbrug ikke kan følge med. Det skete eksempelvis under den såkaldte mælkekrise i 2009, hvor belgiske mælkebønder i protest sprøjtede tre millioner liter mælk ud på markerne i den sydlige del af Belgien. EU kan under sådanne kriser opkøbe overskydende produktion eller give tilskud til, at visse fødevarer kan oplagres.

Godt 20 procent af EU's landbrugsbudget går til at udvikle EU's landdistrikter. Pengene bruges på projekter, som øger beskæftigelsen eller forbedrer konkurrenceevnen, miljøet eller livskvaliteten i landdistrikterne.

FLERE ELLER FÆRRE PENGE TIL EU'S LANDBRUGSPOLITIK?

Kilde: Europa-Kommissionen

Det bliver nogle gange sagt, at EU's landbrugsbudget er faldet drastisk med tiden. Om det er rigtigt eller ej, kommer dog an på, hvilke udgifter man sammenligner.

På figuren her viser de hvide søjler, hvor store årlige udgifter, der har været til den fælles landbrugs politik. Udgifterne er i faste priser, dvs. de er fratrukket inflation. Den orange kurve viser, hvor stor en procentdel af EU's samlede udgifter, som er gået til den fælles landbrugs politik.

Det ses på figuren, at udgifterne til EU's landbrugs politik er steget frem til år 2000. EU's udgifter til landbrug er dog steget mindre end EU's samlede udgifter. Man kan derfor sige, at landbrugsbudgettets del af EU's samlede budget er faldet drastisk fra knapt 75 procent i 1985 til godt 40 procent i 2009.

CENTRALE PUNKTER I KOMMISSIONENS FORSLAG:

- Europæiske landbrug skal leve op til tre "grønne" krav for at modtage fuld landbrugsstøtte.
- Der skal indføres et stærkere sikkerhedsnet for akutte kriser på fødevaremarkedet.
- For at øge konkurrenceevnen blandt europæiske landbrug skal budgettet til landbrugsforskning og innovation fordobles.
- Der skal indsættes et loft for, hvor meget hvert enkelt landbrug maks. kan få i direkte støtte. Kommissionen foreslår et loft på 300.000 euro, svarende til 2,2 millioner danske kroner.
- Pengene til direkte støtte skal fordeles mere lige mellem EU's nye og gamle medlemslande.
- Én ud af tre landmænd i EU er 65 år eller ældre. Det kniber med at tiltrække unge til landbrugssektoren, og landmænd under 40 år skal derfor modtage mere i støtte i opstartsfasen.

DANMARKS EU-FORMANDSKAB I 2012

Danmark har formandskabet for EU i første halvår af 2012. Som formand sidder man for bordenden under forhandlingerne i Ministerrådet, og man forventes at være en effektiv og upartisk forhandlingsleder.

HÅRD KRITIK FRA ULANDENES ORGANISATIONER

Verdens ulandsorganisationer er blandt de hårdeste kritikere af EU's landbrugsstøtte. Organisationerne mener, at EU's landbrugsstøtte er med til at fastholde bønder fra udviklingslande i fattigdom.

De nye lovforslag fra Kommissionen har ikke været undtaget denne kritik. Ifølge blandt andre Mellemløst Samvirke er forslagene i strid med Lissabon-traktaten, som siger, at EU på alle politikområder skal tage hensyn til målsætningen om at udrydde fattigdom.

Ifølge Kommissionen vil forslagene til EU's landbrugsreform gøre europæiske landbrug mere klimavenlige.

vedtog flertallet i Rådet et sæt konklusioner for "en stærk fælles landbrugspolitik". Syv medlemslande stemte imod: Sverige, Storbritannien, Estland, Letland, Litauen, Malta og Danmark.

” JEG SIGER KLART, AT JEG ER PARAT TIL AT UDLØSE EN KRISE I EUROPA, FØR JEG ACCEPTERER, AT MAN AFVIKLER DEN FÆLLES LANDBRUGSPOLITIK.

Frankrigs præsident, Nicolas Sarkozy, i foråret 2010.

De "liberale" medlemslande

Danmark er blandt disse lande, som udgør et mindretal. De kan betegnes "liberale", fordi de ønsker øget liberalisering af landbrugsmarkedet. De liberale medlemslande er typisk imod risikostyring og ønsker, at landbrugsstøtten nedtrappes. Flere af landene ønsker desuden, at europæiske landbrug skal leve op til strengere miljøkrav.

” MENS DELE AF KOMMISSIONENS RETORIK ER KORREKT, ER VI OVERORDNET SKUFFEDE OVER FORSLAGENE. SOM DE ER NU, KUNNE DE RENT FAKTISK SÆTTE OS ET SKRIDT TILBAGE.

Storbritanniens statssekretær for landbrug efter Kommissionen præsenterede sin forslagspakke i oktober 2011.

EU's nye medlemslande

Det har vakt opsigt, at det lykkedes Ungarns formandskab at opnå enighed på tværs af nye og gamle medlemslande om de omtalte formandskabskonklusioner forud for forhandlingerne om den fælles landbrugspolitik. Sidste gang EU's landbrugspolitik blev reformeret i 2008 under det såkaldte sundhedstjek, krævede de dengang 12 nye EU-lande, at landbrugsstøtten blev mere retfærdigt fordelt mellem EU's nye og gamle medlemmer. Dette tvistepunkt blev dog udskudt. Det bliver derfor interessant at se, om EU's nye medlemslande vil stå sammen i Ministerrådet, når forhandlingerne begynder om Kommissionens forslag.

” DEN NUVÆRENDE FÆLLES LANDBRUGSPOLITIK I DEN EUROPÆISKE UNION ER BASERET PÅ MINDRE JUSTERINGER AF 1990-POLITIKKEN, SOM ER FORÆLDET. DET ER PÅ HØJE TID, AT DETTE POLITIKOMRÅDE REFORMERES TIL EN MODERNE FÆLLESSKABSPOLITIK I OVERENSSTEMMELSE MED NUVÆRENDE BETINGELSER.

Letlands Udenrigsminister, Girts Valdis Kristovskis, som reaktion på Kommissionens forslag.

Danmark og den fælles landbrugspolitik

Danmarks holdning er, at landbrugsstøtten skal afskaffes. Det bestemte Folketinget i 2007. Det er dog kun få EU-lande, der deler denne holdning. I den forhandlingsstrategi, som VK-Regeringen lavede efter Folketingets opfordring, står der derfor, at Danmark skal arbejde for realistiske mål, som i sidste ende skal føre til, at landbrugsstøtten gradvist bliver afviklet frem mod 2025. Den danske landbrugsminister skal altså ikke melde sig ud af forhandlingerne i Bruxelles. I stedet skal Danmark sidde med ved bordet og forsøge at skubbe EU's landbrugspolitik i en mere miljøvenlig og markedsorienteret retning.

Den pragmatiske tilgang ser ud til at blive videreført af S-SF-R-Regeringen.

” I BUND OG GRUND MENER VI JO HER I DANMARK, AT LANDBRUGSSTØTTEN ER NOGET FORÆLDET HEJS, SOM MAN SKULLE HAVE DROPPET FOR LÆNGE SIDEN. MEN SAGEN ER DEN, AT DEN ER HER, OG VI SLIPPER IKKE AF MED DEN FORELØBIG. DERFOR ER MIT ØNSKE, AT VI FÅR EN LANDBRUGSSTØTTE, DER HJÆLPER LANDMÆNDENE SÅ MEGET SOM MULIGT TIL AT SKABE

JOB, EKSPORT OG BEDRE NATUR. DERFOR ER DET DE GRØNNE FINGERAFTRYK, JEG ØNSKER AT SÆTTE PÅ REFORMEN.

Minister for fødevarer, landbrug og fiskeri, Mette Gjørskov (S), om landbrugsreformen (til internetportalen Altinget EU).

Interesser på kryds og tværs af Europa-Parlamentet

Landbrugspolitik er et område, hvor der er mange nationale interesser på spil. Det splitter flere politiske grupper i Europa-Parlamentet. Forhandlingerne drejer sig om store pengesummer, og mange af medlemslandenes økonomier er afhængige af støtten. I Europa-Parlamentet er der således alliancer på kryds og tværs af politiske grupper og nationaliteter. Det gør det vanskeligt at opnå et kompromis.

Splittelsen viste sig blandt andet, da medlemmerne af Parlamentet i foråret 2011 opstillede knapt 1.300 ændringsforslag til deres egen rapport, som skulle inspirere Kommissionens forslag til reformen af den fælles landbrugspolitik.

De fleste medlemmer af Europa-Parlamentet ønsker dog en stærk fælles landbrugspolitik. Det blev landbrugskommissæren mindet om, da han fremlagde reformforslagene for Europa-Parlamentet i oktober 2011. F.eks. beklagede ordføreren fra den socialdemokratiske gruppe, at forslagene vil reducere landbrugsstøtten med 8% efter hans personlige beregninger

MERE INFORMATION:

WWW.EU-OPLYSNINGEN.DK
ELLER WWW.EU2012.DK

Du kan læse mere om forhandlingerne om landbrugsreformen på EU-Oplysningens temaside www.euo.dk/emner/eu2012/eu-temaer/landbrugspolitik/.

Du kan desuden finde mange flere informationer om det danske EU-formandskab på EU-Oplysningens særlige temaside om formandskabet, som du finder link til på: www.eu-oplysningen.dk

Du kan også følge det danske EU-formandskab via regeringens officielle hjemmeside for formandskabet: www.eu2012.dk

